

GLASNIK

DELOVNE SKUPNOSTI ■ INDUSTRIJSKEGA MONTAŽNEGA PODJETJA ■ LJUBLJANA

1. JANUAR 1972

LETO VI.

ŠTEVILKA 1

***Delovnemu
kolektivu IMP
voščijo srečno novo leto***

CENTRALNI DELAVSKI SVET
ODBOR ZA GOSPODARJENJE
ODBOR ZA PROGRAMIRANJE IN RAZVOJ
OOZK
SINDIKALNI ODBOR
PRESEDSTVO MLADINSKEGA ODBORA
UREDNIŠKI ODBOR GLASNIKA

**Ogrevanje
pokritih
kopališč
z bazeni**

STRAN 15 — 16

●
**Letna
plana
precej
presežena**

STRAN 2

Še mnogo lepe smuke
tudi v letošnjem letu!

PO 3443/1979

Letna plana realizacije in prodaje precej presežena

Vse člane delovne skupnosti bodo kot upravljalce podjetja gotovo zanimali rezultati poslovanja po 11-mesečnem delu s približno prognozo poslovnega uspeha, ki bo ugotovljen z zaključnim računom. Zaradi tega navajamo v naslednjem nekaj bistvenih podatkov, s katerimi razpolagamo, ki pa so zadostni za približno oceno našega gospodarjenja v preteklem letu.

Prva važnejša ugotovitev je, da smo planirano bruto realizacijo proizvodnje in storitev za leto 1971 po vrednosti presegle za 8,18 % že po 11-mesečnem delu. Zasluge za doseženi uspeh imajo vsi obrati, ki so planske naloge zadovoljivo izvršili.

Po sprejetem povečanem letnem planu znaša vrednost planirane realizacije za podjetje kot celoto 380 milijonov din. Do konca novembra pa je podjetje planirano vrednost že presešlo za 31.080.201 din ali za 8,18 odstotka, saj znaša vrednost dejansko dosežene realizacije 411.080.201 din. Zanesljivo torej kaže, da bodo planirane obveznosti obratov do konca leta presežene za najmanj 18 do 20 odstotkov.

Pregled dosežene realizacije pokaže, da so posamezni obrati dosegli letni plan v odstotkih takole:

– CKV Ljubljana	100,0
– CKV Maribor	138,7
– CKV Koper	98,6
– El. montaža	111,6
– TEN	98,9
– Trata, kov. ind.	109,7
– Livarna Iv. g.	101,2
– Projekt. biro	109,8
– Avtopark	97,9
– PRS	92,9
– Zastopstvo A. L.	80,0
– Delo v inozem. zahod	120,5
– Delo v inozem. CKV Maribor	
– vzhod	93,6
– Skupaj IMP	108,2

Za izvršitev planirane letne vrednosti bruto realizacije je bila v planu predvidena zaposlitev 2481 delavcev, ki naj bi opravili 5.105.834 učinkovitih delovnih ur. Za doseženo 11-mesečno realizacijo pa je bilo dejansko povprečno zaposleno 2461 delavcev, ki so izvršili skupno 4.739.266 učinkovitih delovnih ur ali 92,82 % letnega plana. Na osnovi primerjave indeksov

– Delo v inozemstvu	
– CKV Maribor	
– vzhod	118,1
– Skupaj IMP	116,6

Iz pregleda se vidi, da so vsi obrati presegle planirana pričakovanja, razen programske razvojne službe, ki pa bo zamujeno do konca leta nadoknadila in letni plan v celoti izpolnila. Vpliv realizacije PRS pa je za oceno uspeha celotnega podjetja tako minimalen, da sploh ne pride v poštev.

Vrednost dosežene letošnje 11-mesečne realizacije, primerjana z istim obdobjem preteklega leta, pa je za celotno podjetje večja za 48,64 % pri istočasnem povečanju števila zaposlenih za 10 odstotkov. Razumljivo je, da ne gre letošnji uspeh pripisati izključno večji produktivnosti dela, temveč pretežni del povečanju cen, predvsem pa cen materiala.

Za bodoče poslovanje podjetja pa je posebne važnosti zasedenost razpoložljivih kapacitet z delom, ki se odraža v izpolnjevanju plana prodaje. Do konca novembra je podjetje presešlo letni plan prodaje za 35.047.763 din ali za 7,2 %, saj znaša dosežena vrednost doslej sklenjenih pogodb že 524.247.763 din. V navedeni pogodbeni vrednosti prevzetih del niso upoštevani niti dela v inozemstvu niti nekatera večja dela na domačem tržišču, ki jih bomo začeli izvajati šele prihodnje leto.

– CKV Ljubljana	110,5
– CKV Maribor	143,8
– CKV Koper	111,4
– El. montaža	113,7
– TEN	105,4
– Trata, kov. ind.	104,9
– Livarna Iv. g.	110,6
– Projekt. biro	130,0
– Avtopark	102,8
– PRS	97,5
– Zastopstvo A. L.	104,6
– Delo v inozem. zahod	147,8

Izvršitev sprejetega plana prodaje v znesku 489,2 milijona din zagotavlja montažnim obratom delo za 4 mesece, proizvodnim obratom pa za 2 meseca v prihodnjem letu, seveda ob pogoju, da bo plan realizacije 100-odstotno izpolnjen. Zaradi pričakovane višje izvršitve letne realizacije, kot je planirana, pa je treba za izpolnitev planiranih pogojev glede zasedenosti kapacitet v prihodnjem letu doseči tudi večjo prodajo, kar je podjetju doslej tudi uspelo, saj znaša razlika med doseženo 11-mesečno realizacijo in vrednostjo pogodbeno prevzetih del za to obdobje 154.838.095 din (brez del v

inozemstvu). Navedeni podatki kažejo, da ima podjetje zagotovljeno delo za približno 5 mesecev vnaprej.

Od ugotovljene razlike odpade na:

– montažno dejavnost	134.948.721
– proizvodno dejavnost	17.790.787
– projektiranje	2.098.587

Po navedenih podatkih so kapacitete montažnih obratov zasedene z delom za približno 7 mesecev, proizvodnje in projektiranja pa za 3 mesece, s čimer je torej planiranim obveznostim v celoti zadoščeno. Kljub ugodni situaciji za celotno podjetje pa so v TEN proizvodne kapacitete jakega toka premalo zasedene, saj znaša rezerva sklenjenih pogodb za naprej le 773.304 din, kar

predstavlja le 10-dnevno realizacijo, zato mora tovarna na temu vprašanju posvetiti največjo pozornost.

Kazalniki analize poslovanja po periodičnem obračunu za 9 mesecev, dopolnjeni s podatki, s katerimi razpolagamo za 11 mesecev, so v veliki meri že zagotovili, da bo letošnje poslovno leto uspešno zaključeno. Izkušnje iz preteklih let namreč kažejo, da se rezultati, doseženi v 9 mesecih, ob izpolnjevanju planskih nalog v zadnjem tromesečju, do konca leta ne morejo bistveno niti izboljšati niti poslabšati.

Ob zaključku leta pa si gotovo vsakdo izmed nas želi, da bi bilo prihodnje vsaj tako uspešno kot letošnje, z večjo prizadevanostjo vseh bo pa lahko tudi boljše.

ALEKSANDER REMEC

Kaj vse smo uvažali

Po podatkih zvezne carinske uprave so zasebniki v prvih devetih mesecih letos uvozili za 18 % manj blaga, kot v enakem času lani. Predvsem se je zmanjšal uvoz osebnih avtomobilov, strojev za pranje perila, hladilnikov in betonskih mešalcev. Tehničnih izdelkov so zasebniki do konca septembra uvozili za okrog 550 milijonov dinarjev. Uvoz izdelkov za gospodinjske in osebne potrebe se je zmanjšal za četrtno, manjši je bil tudi uvoz gradbene opreme. So pa zasebniki uvozili za 47 % več kmetijske opreme in dvakrat več gostinske opreme.

Do konca septembra so zasebniki uvozili 14.800 osebnih avtomobilov, 1334 tovornjakov (to je za 3,5-krat več kot lani v tem času), 6394 pralnih strojev in več drugih izdelkov.

Uvoz televizorjev, magnetofonov, tranzistorjev in radijskih sprejemnikov pa še kar narašča. Uvozili smo 51.300 televizorjev, 8112 magnetofonov, 16.900 tranzistorjev in radijskih sprejemnikov. Podvojil se je uvoz pisalnih strojev, za petino se je povečal uvoz šivalnih strojev.

Med kmetijsko mehanizacijo se je najbolj povečal uvoz traktorjev, kosilnic, obračalnikov in podobnih strojev. Zasebni kmetje so do konca septembra uvozili 2110 traktorjev, 6500 kosilnic in 1520 obračalnikov. Uvoz traktorskih in avtomobilskih prikolic se je povečal za 2,5-krat.

Zasebni gostinci so do konca septembra uvozili 1886 pomivalnih strojev, kar je za 62 % več kot lani.

Carina pa si je zapisala tudi uvoz 1103 revolverjev in skoraj 17.000 ton kave.

IMP GLASNIK izdaja aerovna skupnost IMP – industrijskega montažnega podjetja v Ljubljani. Izhaja mesečno v 3200 izvodih. Uredništvo in uprava v Ljubljani, Titova 37. Ureja uredniški odbor: Anton Gruden, Aleksander Herman, dr. Gabriel Kržič, Valentin Mendiževc, inž. Janez Mihelčič, inž. Jože Naglič, Aleksander Perdan (odgovorni urednik), inž. Adolf Potokar, Aleksander Remec, Edvin Stepančič (glavni urednik), inž. Dušan Udovič, inž. Stane Završnik, Slavko Žagar. Tiska Tiskarna Ljudska pravica v Ljubljani.

DELOVNI KOLEDAR ZA LETO 1972

Letos: vse sobote dela proste

Odbor za gospodarjenje je na 18. redni seji 13. decembra med drugim sprejel tudi delovni koledar za prihodnje leto, ki je zasnovan na 42-urnem delovnem tednu. Po sprejetem sklepu bodo letos vse sobote proste, razen sobote 4. novembra.

delovni čas od 6. do 14. ure in od 15. do 17. ure.

b) v zimskem obdobju od 1. 11. do 30. 3. 1972 pa od 6.30 do 14.30 in od 15. do 17. ure.

Proizvodni obrati, pri katerih se delovni čas v zimskem obdobju ne spremeni,

Proizvodni obrati, v katerih delajo v 3 izmenah, tega delovnega koledarja ne bodo mogli uvesti, zato bo zanje razpored delovnih dni sestavljen naknadno, sporazumno z njihovimi potrebami in sodelovanjem.

Po sprejetem delovnem koledarju je tudi za leto 1972 predviden v prvih 8 urah dela vmesni PLAČANI polurni odmor. Ob dnevih (torkih), ko se dela v deljenem delovnem času 10 ur dnevno, pa vmesni polurni ali enourni odmor po 8 urah dela NI PLAČAN.

Plačani letni dopusti delavcev se odmerijo v dnevih in urah. Evidenca in obračun plačanih dopustov pa se obvezno izvrši po urah, in sicer tako, da se šteje delavcu za en dan dopusta praviloma 8 ur. Kadar pa delavec izkoristi dopust na delovni terek, ko se dela v podjetju 10 ur, se ta evidentira in obračuna z 10 urami.

Za dneve državnih praznikov pa bomo tudi letos dobili plačanih le po 7 ur, kar je v skladu z možnimi plačanimi urami v letu.

Zaradi 8-urnega dela na soboto dne 4. 11. 1972 bodo po zakonitem 42-urnem delovnem tednu preveč izvršene 3 delovne ure. Višek teh delovnih ur pa se bo porabil za skrajšani delovni dan pred državnimi prazniki, in sicer:

– 28. 11. 1972 bomo delali samo 7 ur,

– 29. 12. 1972 pa samo

6 ur.

Dokaz pravilnosti sestave delovnega koledarja je razviden iz naslednjega izračuna in primerjave:

prilagodijo delovni dan svojim potrebam, vendar morajo po preteku 8 ur dela obvezno uvesti polurni ali enourni odmor.

- leto 1972 ima 366 dni
- od tega nedelj ostane možnih plačanih v tem: 53
- državnih praznikov 10 dni
- delovni dnevi 303 dni

Po uzakonjenem 7-urnem delovnem dnevu je možno število plačanih ur naslednje:

- držav. praznik 10 dni x 7 ur = 70 ur
- delovni dnevi 303 dni x 7 ur = 2121 ur
- Skupaj 2191 ur

SINDIKALNA ORGANIZACIJA IMP LJUBLJANA

RAZPIS

izbirnega tekmovanja za zimske ŠIG

v veleslalomu, ki bo v soboto, 5. februarja 1972, v Kranjski gori, z začetkom ob 11. uri za:

moške do 33 let (vključno letnik 1939)

moške od 33 do 40 let (letniki od 1930 do 1938)

moški nad 40 let

ženske od 18. leta dalje.

V primeru slabih snežnih razmer bo tekmovanje drugje, o čemer bodo prijavljeni tekmovalci pravočasno obveščeni.

Prijave za izbirne tekme pošljite tov. Kobalu – uprava IMP – Ljubljana, Titova 37, telefon 321-043.

interna 05, najkasneje do 29. januarja 1972. V prijavi navedite svoje rojstne podatke in telefonsko številko na delovnem mestu.

Najbolje uvrščeni na izbirnih tekmah bodo zastopali naše podjetje na X. zimskih ŠIG, ki bodo od 11. do 13. februarja 1972 v Kranjski gori.

O vseh morebitnih spornih vprašanjih bo odločala komisija v sestavi:

- Boris Kobal
- ing. Rudi Geršak
- ing. Jože Naglič
- Miro Dražumerič

Za sindikalno organizacijo
MIRO DRAŽUMERIČ, l. r.

Po sprejetem delovnem koledarju s prostimi sobotami in 8-urnim oz. 10-urnim delavnikom pa mora biti število plačanih ur enako, kar dokazuje naslednji račun:

– nedelje	53 dni	–
– proste sobote	50 dni	–
– drž. prazniki	10 dni x 7 ur =	70 ur
– delovni dnevi	50 dni x 10 ur =	500 ur
– delovni dnevi	201 dan x 8 ur =	1608 ur
– delovni dnevi	1 dan x 7 ur =	7 ur
– delovni dnevi	1 dan x 6 ur =	6 ur
Skupaj	366 dni	2191 ur

V obeh primerih je torej rezultat enak, zato je delovni koledar pravilen in ustreza zahtevam zavodov za socialno zavarovanje. Razen tega pa delovni koledar za leto 1972 ustreza tudi proizvodnim obratom, ki imajo uvedeno operativno planiranje proizvodnje na podlagi sistema „Georga“.

A. R.

OB SOBOTAH
IN NEDELJAH
ZAPRTO!

Sistem delovnega koledarja z vsemi prostimi sobotami ima za posledico, da bomo delali v letu 1972 vsak delovni terek v tednu 10 ur, ostale 4 dni pa po 8 ur dnevno.

Na delovne dni (ob torkih), ko bomo delali 10 ur, bo delovni čas deljen, in sicer:

a) v poletnem obdobju od 1. 4. do 31. 10. 1972 bo

Delo organov upravljanja in kolektivnih izvršilnih organov

V poročilu o delu organov upravljanja in kolektivnih izvršilnih organov moramo takoj ob začetku pripomniti, da smo morali ves material za „Glasnik“ zaradi novoletnih praznikov oddati v tiskarno že do 20. decembra, zato v tem poročilu ne bodo zajeti sklepi organov upravljanja, ki se bodo sestali še proti koncu meseca.

Do tega roka se je 13. decembra sestel na seji samo odbor za gospodarjenje, ki je obravnaval poročilo o izvršitvi plana bruto realizacije in plana prodaje za november in skupaj za 11 mesecev tekočega poslovnega leta, razpravljal o finančnem stanju podjetja in o novih predpisih za stabilizacijo in večjo likvidnost gospodarstva ter o osnutku novega pravilnika o delitvi osebnih dohodkov.

Imenoval je nadalje več komisij za letni inventurni popis sredstev podjetja in določil novi poslovni koledar za leto 1972.

Po poročilu Aleksandra Remca o izvršitvi plana bruto realizacije v novembru in v 11 mesecih tekočega leta je odbor ugotovil splošno preseganje plana v vseh obratih in v podjetju kot celoti. Glede na povsem zadovoljive rezultate je odbor poročilo sprejel.

O finančnem stanju podjetja je poročal Alojz Kosi. Spričo še vedno trajajoče nelikvidnosti v gospodarstvu so se terjatve podjetja ponovno povečale in znašajo že nad 100 milijonov novih dinarjev, medtem ko znašajo obveznosti podjetja le nekaj čez 15 milijonov din. Odbor je zadožil vse pristojne službe in zlasti še delavce na vodilnih delovnih mestih, da

pri naročnikih vplivajo na pravočasnost plačil. V nadaljnjem sta Alojz Kosi in Janez Stanovnik seznanila odbor z novimi predpisi za stabilizacijo in večjo likvidnost v gospodarstvu.

Odbor je nato razpravljal o novi ureditvi delovnega časa v novem poslovnem letu 1972. Sklenil je, da bodo v letu 1972 proste vse sobote razen ene, to pa zaradi izpolnitve predpisanega delovnega časa 182 ur mesečno. Sicer bo delovni mesec trajal 8 ur dnevno, ob torkih pa 10 ur, tako da se bo redno delo ob torkih nadaljevalo ob 15. uri in bo trajalo do 17. ure. Če bo potrebno, bo odbor navedeni delovni čas naknadno spreminil.

Odbor je nato razpravljal o predloženem osnutku pravilnika o delitvi osebnih dohodkov. Pravilnik je v skladu

s samoupravnim sporazumom o delitvi dohodka in osebnih dohodkov sestavila posebna delovna skupina.

O posameznih določbah se je razvila obširna diskusija, nakar je odbor z določenimi svojimi predlogi za spremembo posameznih določb osnutek sprejel in poročil vsem obratom, da čimprej skličejo obratne delavske svete in zbere delav-

cev, ki naj o njem razpravljajo in dajo se svoje pripombe in predloge. Nujno je potrebno, da centralni delavski svet o osnutku pravilnika razpravlja in ga sprejme še v decembru, najpozneje pa v prvih dneh januarja, tako da se bo začelo obračunavanje osebnih dohodkov po novem pravilniku že z 20. januarjem prihodnjega leta.

Novost za smučarje

Iz Francije prihaja prijetna novost za smučarje — avtomobiliste: na vsako avtomobilsko streho je moč montirati držaje za štiri do šest smučk, vendar se novi nosilec smučk od dosedanjih razlikuje po tem, da ima varnostno ključavnico. Cena (za tiste, ki bodo novo napravo morda želeli kupiti v Avstriji) je nekaj čez 900 šilingov (blizu 60.000 S-din)

vprašanja—odgovori—vprašanja—odgovori—

Kakšen naj bi bil postopek pri prevzemanju dosepelega blaga in kdo odgovarja za odškodnino zaradi poškodovanja ali izgube blaga?

ODGOVOR:

Predno pride blago od proizvajalca do končnega kupca — potrošnika, naredi dolgo pot. Iz proizvodne hale se blago prenaša v skladišče. Iz skladišča proizvajalca se prevaža do grosista in od tega do detajlista, kjer šele najde svojega končnega kupca — potrošnika . . .

Na tej dolgi poti pa je potrebno prenašanje, nakladanje, razkladanje in vskladiščenje, često pride do večjega ali manjšega poškodovanja ali izgube posameznih predmetov.

Nastopa vprašanje, kdo je po vsem tem odgovoren za nastale poškodbe in izgube.

Splošno velja načelo, da mora tisti, ki blago prodaja, naj bo to neposredni proizvajalec, grosist ali detajlist, izročiti kupcu blago v predpisani kvaliteti in v nepoškodovanem stanju. Kupcu torej odgovarja neposredni prodajalec.

Kvaliteta sama se pri več industrijskih izdelkih, za ka-

tere je to posebej predpisano, zagotavlja z garancijskimi listi. Garancija seveda traja le določeno dobo.

Za proizvode, ki so pri svojem obratovanju nevarni (n. pr. parni kotli), se izdajajo atesti.

V vseh teh primerih je torej odgovornost za kvaliteto

oz. varnost obratovanja vnaprej določena.

Težko in včasih skoraj nemogoče pa je pri nabavah večjih količin blaga nekomu dokazati odgovornost za poškodbe ali izgube, zlasti ker v posredovanju blaga od prodajalca do kupca nastopajo tudi tuji prevozniki. Prevoznik sicer vselej odgovarja za

poškodbe ali izgube blaga, nastale med prevozom, vendar bo plačal odškodnino le tedaj, če se mu po vseh okoliščinah primera brez vsakršnega dvoma lahko dokaže, da je poškodba ali izguba blaga nastala med prevozom (n. pr. pri prometni nezgodi, če je poškodovana tudi originalna embalaža; posebej velja omeniti, da se poškodba blaga, ki je ob prevzemu od strani kupca v nepoškodovani originalni embalaži, šteje kot skrita napaka, za katero veljajo posebne uzančne določbe). Skoraj vedno se v primeru odškodninskega zahtevka prevoznik izgovarja, da je blago pravilno naložil in da na poti ni bilo nobenega takega dogodka, ki bi bil neposredni vzrok poškodbe. Nasproten dokaz je težak, če ne celo nemogoč.

Često bo prevoznik naprtil krivdo pošiljatelju, češ da je blago naložil v neprimerni embalaži.

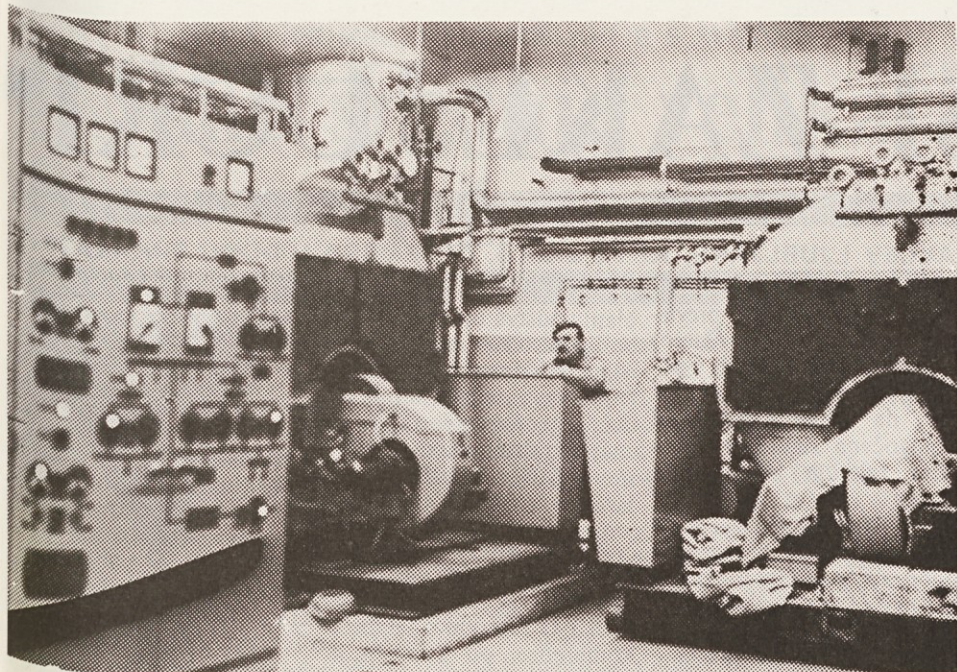
Preostaja torej zahtevk proti pošiljatelju, prodajalcu. Tudi ta bo na vse mogoče načine dokazoval, da je bila embalaža primerna. Spet bo nasprotno dokazovanje težko.

Iz vsega povedanega sledi, kako važna je primerna skrbnost pri prevzemanju dosepelega blaga, ki ga je treba po možnosti takoj pri razkladanju in vskladiščenju skrbno pregledati in prešteti, komisijsko z zapiskom ugotoviti poškodbe, vidne napake in količinske pomanjkljivosti reklamirati po okoliščinah posameznega primera bodisi pri prevozniku bodisi pri pošiljatelju ali pri obeh.

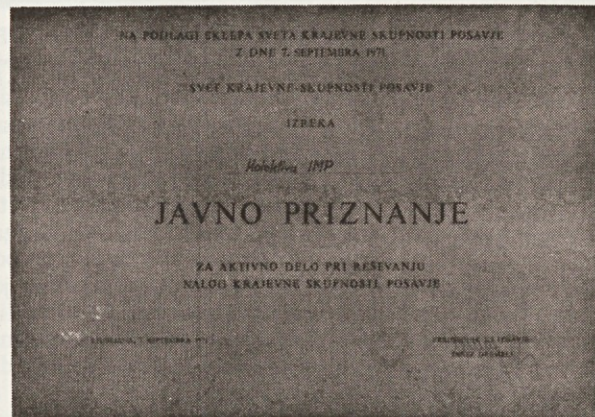
Posebej je opozoriti na primer, če kupec ob prevzemu blaga prevozniku potrdi, da je blago v redu prevzel. V takšnem primeru kupec ni ma pravice uveljaviti proti prodajalcu ali proti prevozniku odškodninskega zahtevka zaradi naknadno ugotovljene poškodbe blaga, razen če gre za skrito hibo.

Pripomniti je še, da se prav zaradi težavnosti dokazovanja odgovornosti za poškodbe ali izgube blaga sklepajo transportna zavarovanja, po katerih zavarovalnica jamči za nastalo škodo v vseh primerih prevažanja z lastnimi ali tujimi prevoznimi sredstvi.

Priznanji za IMP

BOLNIŠNICA MORA BITI OGREVANA

Že nekaj časa pet monterjev našega koprškega obrata skupaj s svojim vodjem požrtvovalno skrbi, da poteka življenje v ortopedski bolnišnici Valdoltra pri Ankaranu nemoteno. Emilijan Pribac, Edvard Pribac, Edvin Pahac in Stanič preurejajo staro kotlarno in montirajo novo: lepšo, funkcionalnejšo in kar je najbolj važno – zanesljivejšo. Vodilni monter Lovrečič je z delom svojih fantov nad vse zadovoljen in kadar o njih govori, jih s ponosom pohvali. Zadovoljen je tudi investitor, ki pa seveda s skrbjo zasleduje napredovanje del, ker vedno pričakuje, da se bo kaj zataknilo, da bo gorilec odpovedal ali podobno in bo ostala bolnišnica brez dragocene toplotne energije.

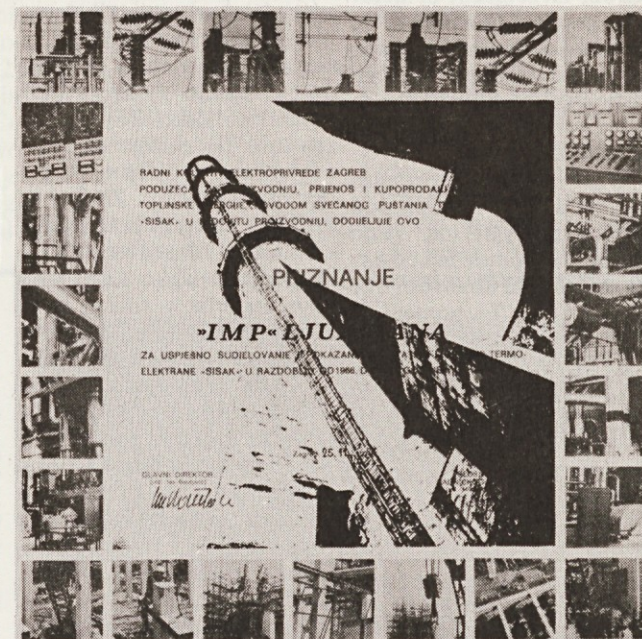
Adaptacija te velike kotlarne se je napovedovala že nekaj časa. Ortopedska bolnišnica Valdoltra pri Ankaranu je našim monterjem, posebej pa šefu gradbišča Zvonetu Rožmanu, zelo poznana. Saj je že leta 1958 sodeloval pri instalacijskih delih. Takrat so uporabljali še trdo gorivo za kurjenje kot-

lov, vse do leta 1966, ko so pomlajene ekipe, v katerih je sodeloval že tov. Lovrečič, vršile adaptacijo kotlarne in zmontirale pogon na mazut. Toda potrebe v zelenju postavljene bolnišnice so rastle, naprave v njej pa so zastarele.

Investitor je torej nabavil dva nova kotla tipa Omnikal

z Oertligorilcem, od katerih vsak da 2,8 ton pare na uro ali 1.800 kcal/h. Zaradi potrebe po stalni neprekinjeni proizvodnji pare in toplotne energije se vrši montaža postopno, kar delo močno otežkoča in zahteva veliko mero požrtvovalnosti naših monterjev. Demontažo starih kotlov je opravil investitor sam, demontažo cevododov in armatur pa naši monterji. Seveda je bilo treba staro zelo naglo namontirati z novim, zaradi česar je požrtvovalna ekipa od 12. avgusta do 28. oktobra večkrat po nekaj dni v tednu izvajala instalacije nepretrgoma.

Tako je bila izvršena prva faza del – zagon prvega kotla. Poudariti je treba, da so

se prevezave vršile tudi preko noči in da je bolnica kljub vsemu bila stalno oskrbljena s toplotno energijo. Sedaj, ko je storjeno najnujnejše, pa že tečejo priprave za montažo drugega kotla. Gradbene storitve izvaja koprška enota „GP Gorica“.

Kotlarna – srce instalacij, bo torej obnovljena. Vendar vse kaže, da ne bo ostalo pri tem. Stare naprave in instalacije bazena, ki so ga naši izvajali, že kličejo po obnovitvi. Če bodo pritekla finančna sredstva, se nam obeta ponovna dejavnost v tej znani bolnišnici. A. H.

GOSPODARSKA GIBANJA V SR SLOVENIJI

Le delno umirjenje

Upanje, da bo konec leta prišlo do velikega umirjenja gospodarskih in tržnih gibanj pri nas, se je doslej uresničilo le deloma. Inflacijska tržna gibanja so resda izgubila svojo ostrost, ki so jo imela že sredi leta, vendar ne v tolikšni meri, kot bi si želeli.

V zadnjih dveh, treh mesecih je industrijska proizvodnja resda naraščala glede na lansko leto v znatno počasnejšem tempu, kot do tedaj, vendar je poprečna mesečna rast industrijske proizvodnje letos 9,4 %, kar je še vedno krepko nad

predvideno rastjo (med 5 in 6 %). Tako visoko stopnjo rasti je slovenska industrija obdržala kljub temu, da je v novembru izdelala za 6,2 % manj izdelkov kot oktobra in le za 4,6 % več kot lani novembra. Pri tem pa ne smemo pozabiti na dejstvo, da ima november najmanj delovnih dni v letu (le 23). Če bi podatke preračunali na normalno dolg delovni mesec, bi bila stopnja rasti kajpak višja.

Povpraševanje na domačem tržišču se je umirilo. Novembra se obseg prometa v grosistični trgovini ni nič povečal od oktobra, v maloprodaji pa je celo padel, in to za 4 % glede na letošnji oktober. Kljub temu pa so v maloprodaji prodali za 8 % več blaga, kot lani novembra.

Po drugi strani pa naraščanje cen, osebnih dohodkov in zaposlovanja kažejo, da so konjunkturna gibanja še živa. Cene so do nedavne zamrznitve počasi, vendar stalno naraščale (v novembru v maloprodaji za 1,4 % od oktobra), to pa je skupaj z naraščanjem osebnih dohodkov dajalo občanom ne samo željo (iz strahu pred inflacijo) pač pa tudi sredstva za nakupe blaga široke potrošnje.

VAŽNEJŠI ZAKLJUČKI

I. KONFERENCE SINDIKATA GRADBENIH DELAVCEV LJUBLJANE, KI JE BILA 6. DECEMBRA V DOMU SINDIKATOV

I. PODROČJE STANDARDA

1. Delavec v gradbeništvu ne preživi v delovnem kolektivu le svojega delovnega časa, ampak največkrat tudi velik del svojega počitka. Zaradi tega je njegov življenjski standard, pa tudi stopnja njegove delovne sposobnosti zelo odvisna od delovnih in življenjskih razmer v podjetju. Sindikat gradbenih delavcev je zato sprejel dogovor o minimalnih standardih življenjskih in delovnih pogojev gradbenih delavcev. Ta obvezuje podjetja, da nudijo delavcem določeni življenjski standard, kar zahteva stanovanje, prehrano in zdravstveno zaščito.

Vse sindikalne organizacije so dolžne v svojih podjetjih zahtevati od samoupravnih organov in vodstev, da se določila dogovora v celoti izvajajo. To pomeni, da morajo biti uresničene vse zahteve iz dogovora takoj, razen onih, za katere je določen petletni rok in za katere je treba v programih razvoja zagotoviti zadostna sredstva.

Mestni odbor bo podpiral težnje zlasti manjših in srednjih delovnih organizacij, da združijo sredstva in si zgradijo domove hotelskega tipa ter pomagal pri akciji za zagotovitev ustreznih lokacij za gradnjo delavskih domov v Ljubljani.

2. S pomočjo analize mestnega odbora (maj 1971) o urejenosti življenjskih in delovnih pogojev gradbenih delavcev in zahtev dogovora o minimalnih standardih morajo osnovne organizacije ugotoviti urejenost prehrane v svojem kolektivu. Glede na ugotovitve morajo nato skupaj z ustreznimi samoupravnimi organi predložiti ukrepe za izboljšanje prehrane.

Posebej je treba preučiti možnosti za večjo organiziranost prehrane gradbenih delavcev v Ljubljani. Zlasti velja preučiti možnost obratovanja ene ali več menz, ki bodo zagotovile ustrezno kvaliteto, ceno in prevoz.

Družbeni dogovor je premalo upošteval razmere v

gradbeništvu, ko je maksimalen mesečni znesek regresa za prehrano z višino 50 din. S to višino gradbena podjetja ne zagotavljajo niti toplega obroka, ki so ga dolžna nuditi delavcem po zveznem dogovoru. Zato je treba v letu 1971 zahtevati, da se to določi spremenjeno primerno razmeram v gradbeništvu.

3. Zaradi nezadostne zdravstvene zaščite izostaja z dela izjemno visok odstotek delavcev zaradi bolezni. Iz enakega razloga in pa zaradi pogojev dela se še vedno večje število delavcev upokojuje invalidsko kot pa starostno. To znižuje standard delavcem, podjetjem pa poslovni uspeh. Zboljšanje zdravja delavcev kot rezultat delovanja zdravstvene službe v podjetju lahko zniža stroške podjetja v tolišni meri, da upraviči organiziranje ustrezne zdravstvene službe.

Zato si bodo osnovne sindikalne organizacije prizadevale za krepitve zdravstvene službe v podjetjih, za povečanje skrbi za zdravstveno šibkejšo delavce in za bolj organizirano zdravstveno službo zunaj podjetij. Predvsem bi kazalo preučiti možnost ustanovitve enotnega zdravstvenega dispanzerja.

Izračunavanje osnove za nadom. os. dohodka zaradi bolezni iz preteklega leta je nevzdržno in ga je treba spremeniti.

Varnost pri delu je še vedno pomanjkljiva. Ena najpomembnejših pomanjkljivosti je še premajhno poznavanje in izvajanje varstvenih ukrepov.

Mestni odbor naj skupaj z republičkim odborom in ustreznimi strokovnimi institucijami preuči možnost izdaje knjižice o varstvu pri delu za delavce. Iz knjižice s skrcenim in poljudnim ilustrativnim tekstom bi zlasti novi delavci spoznali najpomembnejša določila iz velikega števila predpisov s področja delovnega varstva.

4. Rekreativno uživanje največ umski delavci višjih obrazbenih skupin. Upošte-

vajoč še dejstvo, da prevladuje pasivna oblika (samo) letne rekreacije (oddih v počitniškem domu) ugotavljamo, da večini delavcev ni omogočena zadostna obnove telesnih in duševnih moči.

Sindikalne organizacije so dolžne skupaj z mestnim odborom preučiti možnosti kar najbolj učinkovitih oblik rekreacije tako med delovnim časom kot ob dnevnem, tedenskem in letnem odmoru. Iz sredstev sindikata ter iz sredstev, namenjenih po samoupravnem sporazumu za rekreacijo, je treba omogočiti rekreacijo tudi delavcem, ki sami sicer ne bi zmogli stroškov — bodisi z diferenciranim regresiranjem ali povsem brezplačno.

II. ORGANIZIRANOST SINDIKATA

1. Najbolj pomembna in učinkovita oblika delovanja mestnega odbora za zagotovitev izvajanja določb dogovora o minimalnih standardih bodo obiski v naseljih in domovih, pa tudi na gradbiščih. Na ta način bodo ugotavljali življenjske in delovne razmere delavcev na kraju samem; hkrati pa bodo razgovori z delavci omogočili obojestransko obveščanje — na eni strani o življenju in delu delavcev, na drugi strani pa o dejavnosti sindikata.

2. Mestni odbor bo največjo pozornost posvečal vprašanju prehrane in zdravstvene zaščite gradbenih delavcev s pomočjo posebnih komisij, ki bodo strokovno delovale na obeh področjih.

3. Težišče sindikalnega delovanja je slej ko prej v delovni organizaciji. Praksa kaže, da je sindikalna organizacija uspešna v toliki meri, kolikor jo vodi sposobno vodstvo, največkrat predsednik.

Z velikostjo kolektiva se večata obseg in zahtevnost dela v sindikatu. Sindikalna organizacija je lahko uspešna v večjem kolektivu (na primer 2.000 članov), če so

člani vodstva oz. predsednik bodisi bistveno razbremenjeni na delovnem mestu, ki ga formalno zasedajo, ali pa da delajo profesionalno, t. j. da zasedajo sistemizirano delovno mesto sindikalnega delavca.

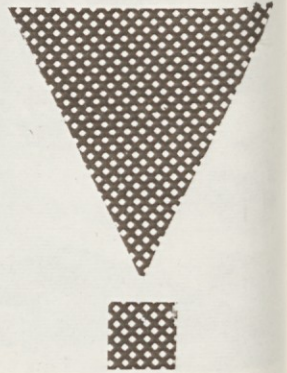
Na bližnjem kongresu sindikata gradbenih delavcev Slovenije se bomo zavzemali, da osvojimo stališče konference, po katerem je treba v letu 1972 sistemizirati in zasesti v vseh večjih kolektivih delovno mesto sindikalnega delavca.

4. Dosedanje sodelovanje z mladinsko organizacijo (srečanje mladih gradincev, seminarji, sodelovanje mestnih vodstev, sodelovanje v delovnih organizacijah) je bilo obojestransko koristno. Mladi so bili deležni materialne in politične pomoči, sindikat pa je pridobival za svoje delo mlade kadre. Zato morajo biti v bodoče stiki med sindikalno in mladinsko organizacijo na vseh ravneh še bolj čvrsti.

III. SPORAZUMEVANJE IN GOSPODARJENJE

1. Iz samoupravnih sporazumov izhaja zahteva po dolgoročnejšem planiranju, ki nam po eni strani omogoča prilagoditi naše zmogljivosti potrebam družbe, po drugi strani pa programirati standard naših delavcev. Če ne bomo znali ali hoteli prilagoditi naših zmogljivosti investicijski potrošnji, lahko pričakujemo izjemno zaostritev na tržišču. Iz dosedanjih izkušenj vemo, da se v prenekanem kolektivu občutili najprej delavci pod ceno prevzeta dela: z opuščanjem minimalnih standardov in tehničnih varstvenih ukrepov ter pri osebnih dohodkih.

Sindikalne organizacije morajo sodelovati pri sestavljanju programov razvoja podjetij, ki morajo biti kompleksni v taki meri, da bodo zagotavljali v vsakem položaju dogovorjene standarde in obračunske osnove.

Predlagamo del. organizacijam in njihovim asociacijam, da izdelajo pravila poslovnega ponašanja na tržišču. Sindikat bo še posebej kritično nastopal v tistih primerih, kjer bodo neugodno prevzeta dela rezultat licitacij dogovora zelo majhnih skupin ljudi v podjetjih na škodo delavcev. Taki posamezniki, ki imajo v rokah usodo delavcev, bodo postali predmet javne obravnave zaradi nesposobnosti in neodgovornosti.

2. Sindikalne organizacije v podjetjih in mestni odbor so dolžni seznaniti vse člane z najpomembnejšimi določili samoupravnih sporazumov v gradbeništvu in industriji gradbenega materiala. Pri tem se poslužujejo posebne izdaje časopisa Delavske enotnosti, ki jedrnatopojasnuje najpomembnejšadoločila sporazuma.

Sindikalne organizacije v podjetjih in mestni odbor so dolžni preverjati izvajanje sporazuma.

Mestni odbor bo skupaj z republičkim odborom in v sodelovanju z drugimi institucijami stalno deloval pri izpolnjevanju sporazuma. Skrbel bo, da se kljub morebitnim poostritvam na tržišču ne bodo zmanjševali že dogovorjeni standardi oz. pravice delavcev.

3. Oba samoupravna sporazuma je podpisalo 260 podjetij. Tolikšno število podjetij na Slovenskem je odločno preveč v tej gospodarski dejavnosti. Sindikat bo zato podpiral vse, kar bo budo, ki bodo težile k združevanju podjetij.

NEKAJ PRIMERJAV JUGOSLAVIJE S SVETOM

Smo srednje velika država

ZMANJŠAN NARAVNI PRIRASTEK

Za leto 1970 računajo, da je na svetu nekaj nad 3,6 milijarde ljudi, od katerih pa jih 58 odstotkov odpade na sedem držav, ki imajo po več kot sto milijonov prebivalcev. To so: LR Kitajska 759,6, Indija 550,4, Sovjetska zveza 242,8, ZDA 205,4, Indonezija 121,2, Pakistan 114,2 in Japonska 103,5 milijona.

Svetovno prebivalstvo se vsako leto poveča za 65 milijonov, to pomeni v 15 letih povečanje za novo milijardo zemljanov. To veliko povečanje je zaradi porasta rodnosti po zadnji vojni, ko se na leto rodi nekaj manj kot 120 milijonov otrok, smrt

pa pobere vsako leto nekaj več kot 50 milijonov ljudi. Tako nastane naravni prirast, da se prebivalstvo vsako leto poveča skoraj za 2 odstotka: to je največji porast v zgodovini človeštva.

Jugoslavija ima mnogo manjši naravni prirast, ki se je zadnja leta zaradi upadanja rojstev zelo zmanjšal: v Jugoslaviji je 9 novih prebivalcev na 1000 prebivalcev, po svetu 19. Zato je razumljivo, da drsi Jugoslavija navzdol in je sedaj na 29. mestu, torej na koncu prve četrtine držav po velikosti kljub temu še vedno ugodnemu mestu pa pomeni prebivalstvo Jugoslavije samo 0,56 odstotka svetovnega prebivalstva.

Če vzamemo prve rezultate letošnjega popisa prebivalstva, ima Jugoslavija 20,5 milijona ljudi.

OSEM MILIJONOV VEČ

Od prebivalstva Evrope, kamor štejemo tudi del Sovjetske zveze in Turčije, kolikor sta v Evropi, ki ima 657,2 milijona prebivalcev, živi v Jugoslaviji 3,1 odstotka. Balkanske države imajo 95,5 milijonov prebivalcev (Turčija 32,5, Jugoslavija 20,5, Romunija 20,2, Grčija 8,9, Bolgarija 8,5 in Albanija 2,2 milijona). Če pa vzamemo prebivalstvo Balkana, ima to ozemlje brez azijskega dela Turčije 63,3 milijona ljudi. Od bal-

Podatki letošnjega popisa prebivalstva so pokazali, da je Jugoslavija zadržala svoje mesto v Evropi, ki ga je imela ob prejšnjem popisu, namreč da je ostala na osmem mestu po številu prebivalstva, na svetu pa je padla za dve mesti ter je sedaj na 29. mestu.

Za dejansko moč države je največjega pomena število prebivalstva, površina ima pri tem manjši pomen. Prebivalstvo je tista živa sila, ki ustvarja materialne dobrine in z njimi ekonomsko in vojaško moč države. Pri tem je še zelo pomembna organiziranost države in tako vidimo, da najmočnejši državni sili Sovjetska zveza in ZDA nista največji državi na svetu, ampak sta na tretjem in četrtem mestu.

kanskih držav odpade na Jugoslavijo 21,5 odstotka prebivalstva, od prebivalstva Balkana pa 32,4 odstotka.

V Jugoslaviji smo imeli že šest popisov prebivalstva. Prvi je bil leta 1921 in tedaj je štela Jugoslavija v današnjih mejah, torej s Primorsko in Istro, ki jih je dobila šele po zadnji vojni, 12.545.000 ljudi. Petdeset let pozneje, to je ob letošnjem popisu, pa je bilo prebivalstva 20.505.000, to pomeni povečanje za približno osem milijonov ali za 63,4 odstotka.

Kakšen bo nadaljni razvoj, so prognoze, ki jih je uporabil dolgoročni razvojni načrt za prihodnjih 15 let. Po teh prognozah bo čez pet let imela SFRJ 21,9 milijona, čez deset let 23 milijonov in čez petnajst let 24 milijonov ljudi.

Kranjska gora bo tudi letos, in sicer od 11. do 13. februarja, prizorišče zimskih športnih iger gradbincev, ki bodo že desete po vrsti in na katerih brani IMP prehodni pokal lanskega prvaka

TEČAJNA LISTA od 22. XII. 1971 naprej

Narodna banka Jugoslavije je objavila 21. decembra novo listo kupoprodajnih tečajev, ki veljajo od 22. decembra 1971. leta dalje.

Država	Valuta	Tečaj	Nakup	Prodaja
Avstrija	šiling	100	69,00	71,00
Belgija	frank	100	37,83	37,95
Danska	krona	100	242,50	244,50
Finska	marka	1	4,13	4,15
Francija	frank	100	331,00	333,20
Grčija	drahma	100	54,00	57,00
Nizozemska	forint	100	520,00	525,00
Indija	rupija	1	2,33	2,33
Irak	dinar	1	47,60	47,60
Italija	lira	100	2,91	2,93
Japonska	jen	100	5,51	5,60
Kanada	dolar	1	16,90	17,15
ZR Nemčija	marka	100	522,50	528,00
Norveška	krona	100	294,00	296,50
ZDA	dolar	1	17,00	17,15
Španija	pezeta	100	24,00	26,00
Švica	šv. frank	100	438,50	443,00
Švedska	krona	100	352,00	354,10
Britanija	funt	1	44,00	44,40

Nakup in prodaja valut in deviz po teh tečajih se začne 22. decembra 1971. leta. Tečaj za grško drahma, indijsko rupijo, iraški dinar in japonski jen se uporablja samo za te valute kot devize. Z državami, s katerimi so sklenjeni plačilni sporazumi s plačanjem z obračunskimi dolarji, se uporablja nabavni tečaj za USA dolar. Lista kupoprodajnih tečajev št. 3 z dne 8. decembra 1971. leta ne velja več.

TUDI LETOS V LJUBLJANSKI FESTIVALNI DVORANI

Uspela prireditve v počastitev jubilarantov

Z 20-LETNO IN 10-LETNO NEPREKINJENO ZAPOSILITVIJO V PODJETJU

Festivalna dvorana v Ljubljani je bila v petek, 10. decembra, prizorišče tradicionalne prireditve, s katero naše podjetje vsako leto da priznanje svojim delavcem, članom kolektiva za njihov delovni jubilej, za njihovo 20-letno oz. 10-letno neprekinjeno zaposlitev v podjetju.

Že pol ure pred 19. uro, ki je bila na vabilu določena za uradno otvoritev prireditve, so pričeli prihajati prvi vabljeni, nekateri v spremstvu – drugi pa tudi sami, brez svojih „boljših“ ali „slabših“ polovic. Razsežna dvorana je sprejela svoje goste, ki so se v večini odzvali vabilu in prišli iz vseh krajev Slovenije, kjer so doma in kjer delajo.

Uvodni – svečani del prireditve sta pričela s pozdravnima govoroma predsednik CDS tov. Anton Pančur in glavni direktor tov. Stanko Krumpak. Nato so bila po-

deljena priznanja 23 jubilarantom za 20-letno neprekinjeno delovno dobo v podjetju in spominske ure 126 članom za njihov 10-letni delovni jubilej.

In že se je spontano začel prijeten zabavni del prireditve. Vesela in neprisiljena sproščenost je zajela vse v dvorani. Ob zvokih prijetne glasbe so se pari veselo vrteli pozno v noč.

Verjetno je skoraj prehitro minil prijeten večer, ki bo večini navzočih še dolgo ostal v lepem in prijetnem spominu. Prireditve je s tem, da je zadovoljila tiste, ki jim je bila namenjena, popolnoma dosegla namen prireditelja.

NOVOST V PROIZVODNEM PROGRAMU
TEMPERATURNIH REGULATORJEV

Enosedežni tračno razbremenjeni regulacijski ventili tipa EVP

Z namenom razširiti proizvodni program je bila letos razvita nova serija regulacijskih ventilov za temperaturni regulator tipa TR-04 in TR 40. Ta se razlikuje od serije enosedežnih ventilov tekoče proizvodnje (tip ERV) v tem, da ima vgrajene razbremenilne mehove, ki v celoti izravnavajo tlačne diference in s tem eliminirajo diferenčne sile na krožniku oz. drogu ventila.

Taka konstrukcija ventila omogoča uporabo tudi v sistemih, kjer nastopajo sorazmerno visoki obratovalni tlaki z garancijo minimalne propustnosti ventila v zaprti legi. Propustnost ventilov je v skladu z najnovejšimi predpisi VDI/VDE 2174 in znaša 0,05 % kvs. S tem imajo ventili te izvedbe očitno

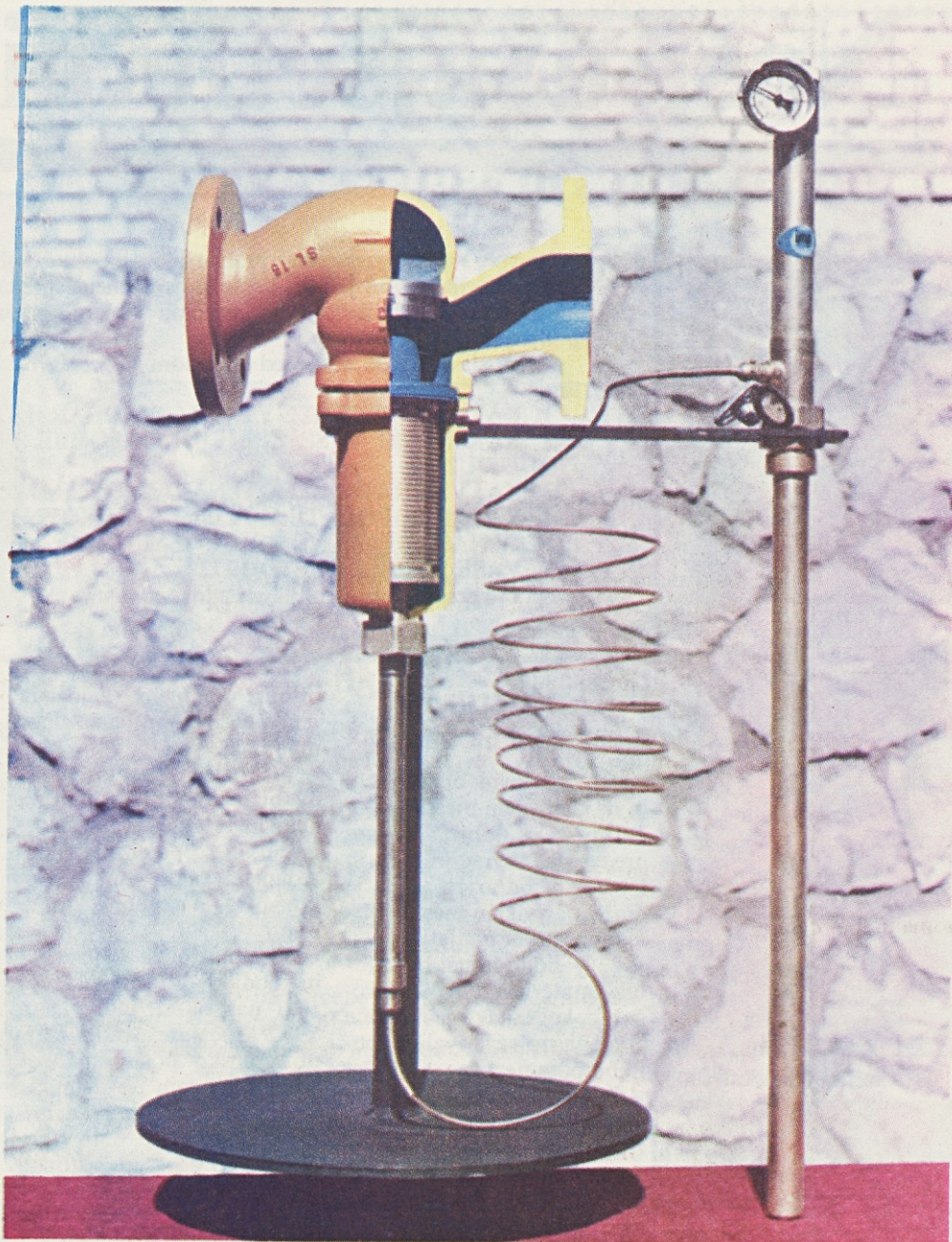
prednost tudi pred dvosedežnimi ventili tipa 2 Vz.

Primerjalna tabela parametrov regulacijskih ventilov različnih izvedb je razvidna iz objavljenega diagrama.

Ventili so izdelani v nazivnih dimenzijah od DN 15 do DN 100 na nazivni tlak NP 16 in so uporabni za regulacijo pretoka vode, vodne pare ali zraka do največje dovoljene obratovalne temperature 180 stopinj Celzija.

Razbremenilni mehovi so izdelani iz zlitine CuZn in so dimenzionirani na življenjsko dobo s podatkom 100.000 max. gibov pri max. termični in tlačni obremenitvi.

Sedeži in krožniki so izdelani iz nerjavečega jekla. Krožnik ima posebej za ta tip ventilov razvito pretočno

		DN	15	20	25	32	40	50	65	80	100
Δp (kp/cm^2)	EVP		10	7	6	4,5	4,5	3	3	3	3
	ERV		-	-	3	2	1	0,5	0,3	0,2	0,1
	2 Vz		16	16	16	16	16	16	8	3	1,5
Propustnost (% kvs)	EVP							0,05			
	ERV							0,1			
	2 Vz							3			

Legenda:

- DN nazivni premer ventila
- EVP enosedežni tlačno razbremenjeni ventil
- ERV enosedežni ventil
- 2Vz dvosedežni zapiralni ventil
- Δp največji dovoljeni diferenčni tlak v zaprti legi ventila
- % kvs največja dovoljena propustnost ventila v zaprti legi

obliko in tesnilni rob. Tlačna razbremenitev v ventilu je konstrukcijsko izvedena na povsem nov način, ki ne zahteva zunanje povezave tlačnih prostorov z bakreno cevjo in Ermeto-priključki.

Ohišja ventilov so izdelana že v skladu z normami JUS (in DIN) ter so sestavni del novega unificiranega programa armatur Tovarne Trata. Enosedežne razbremenjene ventile je možno opremiti z obstoječimi termostati tipa TRT in TRP, kar daje serijo novih končnih izdelkov s tipsko oznako TR-04 in TR 40.

Vsi tehnični podatki so podani v začasnem perspektivu z oznako 7.56-02.

S temperaturnimi regulatorji z enosedežnimi raz-

bremenjenimi ventili tako tovarna Trata razširja svoj program tudi na področje, ki je bilo do sedaj izključna domena velikih renomiranih proizvajalcev. Program temperaturnih regulatorjev je s tem zaokrožen v celoto, ki daje uporabnikom široke možnosti izbire najustrenejšega tipa. Glede na perspektivnost te panoge proizvodnje, ki že daljši čas terja dopolnitev programa v tej smeri, lahko trdimo, da bo panoga v celoti v bodoče dajala še večje finančne realizacije prav zaradi dopolnitve proizvodnega programa z enosedežnimi tlačno razbremenjenimi ventili.

inž. ALEKSANDER
SLANOVEC

Naši dvajsetletniki o drugih

Rado Zupan

Štefan Dražibner

Ivan Tisaj

Franc Avguštinčič

Največ 20-letnikov je letos praznovalo v našem obratu CKV Maribor. Vseh sedem slavlencev se je tudi udeležilo svečanega sprejema za člane kolektiva, ki so letos izpolnili 20-letno oziroma 10-letno neprekinjeno zaposlitev v podjetju.

Vsem slavlencem smo pred odhodom na proslavo zastavili naslednja vprašanja:

1. KAKO SE POČUTITE V NAŠI GOSPODARSKI ORGANIZACIJI?
2. KAKŠNE SO VAŠE ŽELJE IN PRIPOMBE ZA BODOČE DELO V PODJETJU?
3. KAJ VAS NAJBOLJ MOTI NA DELOVNEM MESTU?
4. KAJ PRIPOROČATE MLAJŠIM STROKOVNIM KADROM, KI STO PAJO V NAŠO DELOVNO ORGANIZACIJO?
5. VAŠE ŽELJE ZA LETO 1972?

Na ta vprašanja smo dobili naslednje odgovore:

RADO ZUPAN referent nabave

1. V delovni organizaciji in na delovnem mestu se počutim zelo dobro. To gre predvsem na račun dobrih tovariških odnosov, ki jih je čutiti na vsakem mestu v našem obratu in podjetju.

2. V bodoče naj bi naročila materiala dajali pravočasno, ker le tako je mogoče pravočasno zadovoljiti potrebe posameznega gradbišča.

3. Pri mojem delu me moti predvsem to, da se skozi vse leto spreminjajo cene materiala in da te cene večno naraščajo. Predvsem zamerim nekaterim posameznikom, ki ne razumejo trenutnega stanja našega tržišča, povezanega s problemi kvalitete materiala in pomanjkanja materiala. To včasih privede do določeni nesoglasij in živčne napetosti. Odras dobrega nabavnega referenta in podlaga za njegovo nagrajevanje naj

bi bila: čim manjše zaloge in čim večkrat obrnjena zaloga materiala.

4. Mlajšim kadrom želim, da bi se čimprej vključili v delo in se zgedovali po delavcih, ki so pokazali pri dosedanjem delu visoko strokovnost in osebno disciplino.

5. Moja velika želja je, da bi podjetje kot celota, pa tudi naš obrat tudi v letu 1972 še vnaprej vodilo takšno politiko poslovanja kot letos. Predvsem pa želim, da bi nas naši neposredni delavci – monterji še tudi v bodoče tako uspešno zastopali pri delih doma in v tujini.

ŠTEFAN DRAŽIBNER VK — vodovodni instalater

1. Vseh 20 let mojega službovanja sem se počutil vedno dobro.

2. Da bi se odnosi med

delavci in vodilnim kadrom izboljšali.

3. Občutek imam, da je premalo zanimanja nekaterih vodstvenih kadrov za organizacijo dela posameznega gradbišča.

4. Da bi se čim hitreje vključili v delo naše delovne organizacije in da bi svoje pridobljeno znanje uporabili v prid njenega še večjega napredka in uspeha naše delovne organizacije.

5. Da bi bilo v letu 1972 poslovanje naše gospodarske organizacije še uspešnejše kot letos.

IVAN TISAJ VK — vodovodni instalater

1. Naša delovna organizacija mi je dala vse. Saj sem s trdim delom kot nekvalificiran delavec prišel do kvalificiranega delovnega mesta. Predvsem se moram za to zahvaliti svojemu odličnemu učitelju Ivanu Hajbergerju.

2. Živim z gospodarsko organizacijo kot človek in delavec ter z njo doživljam uspehe in težko prebolim, če se pojavi kaka napaka ali neuspeh.

3. Težave na delovnem mestu nastanejo same od sebe, čutiti jih je predvsem na terenu. Mladi kadri niso vajeni hitrega tempa dela, ki se zahteva, in pride zato večkrat do nesporazuma. Mi prekaljeni terenski delavci smo takega dela vajeni, zato se tudi ne čutimo tako prizadete.

4. Mlajšim kadrom želim, da bi čimprej dosegli uspehe

pri delu, predvsem pa jim priporočam, da so pri delu previdni in da si skušajo čimprej pridobiti strokovno znanje. Mlajše delavce je tudi treba poučiti o tem, da je naše delo terenskega značaja in da ni lahko, predvsem pa, da je potrebno mnogokrat delati tudi v podaljšanjem delovnega časa.

5. V letu 1972 želim celotnemu podjetju še večje uspehe, enako pa želim vsem svojim tovarišem.

FRANC AVGUŠTINER VK — vodovodni instalater

1. Razumljivo je, da se počutim v naši delovni organizaciji dobro, saj je za to dokaz moje 20-letno nepretrgano delo.

2. Želim si, da bi bilo tudi v bodoče kot je sedaj, kolikor se seveda ne da kaj še izboljšati.

3. Kljub rednemu izhajanju Glasnika čutim še premalo kontakta in obveščanja delavcev na terenu o dogajanjih v obratu oz. v celotnem podjetju.

4. Mlajšim kadrom želim predvsem, da bi si prizadevali pri delu tako, kot mi starejši delavci, ker se bodo le na ta način hitro vključili v delovno navade našega kolektiva.

5. Da bi bilo vsaj tako uspešno kot v letu 1971.

JOŽE LEŠNIK VK — vodovodni instalater

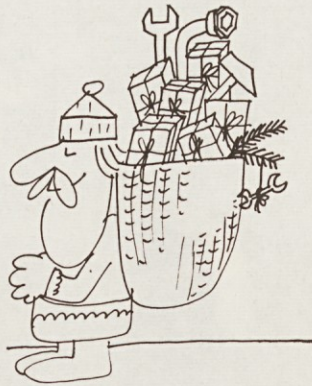
1. Pri svojem delu se počutim dobro ter upam, da bom še naprej, vse do vstopa v pokoj, zvest naši delovni organizaciji.

2. Čim večje sodelovanje med vodilnimi monterji in tehnično operativno službo, predvsem pa čim več dela ter medsebojnega tovarištva in razumevanja.

3. Kot vodilnega monterja me najbolj motijo stalne kadrovske spremembe. Ko se delavec že navadi okolja, v katerem dela, oz. skupine, že pride do premestitve na drugo delovno mesto.

.Ne pozabite!

Tudi letos bo dedek Mraz obdaroval otroke članov našega delovnega kolektiva. Razpored obdarovanja smo objavili v decembrski številki. Torej, ne pozabite na dedka Mraza!

in o sebi

4. Mlajšim kadrom želim, da se čimprej usposobijo, da ostanejo zvesti podjetju, ki jim je pomagalo pri pridobitvi njihovega strokovnega znanja, ter da bolj pazijo na disciplino in produktivnost. Predvsem pa naj se zgledujejo glede delovnih navad po starejših delavcih.

5. Za leto 1972 želim čim večji uspeh podjetja kot celote, meni in družini zdravja ter da bi zavladal čimprej mir na svetu.

ANTON KLADNIK VK — monter centralne kurjave

1. Vsa dolga leta moje zaposlitve v podjetju sem se počutil dobro in sem bil vselej zadovoljen.

2. Želim, da bi naša gospodarska organizacija še naprej poslovala tako uspešno kot do sedaj. Želim si, da bi bilo v bodoče več sodelovanja med operativno službo in delavci na gradbišču.

3. Predvsem me moti to in sem tudi prepričan, da bi bila lahko nekatera montažna dela težjega značaja bolj mehanizirana, kajti s tem bi pripomogli k hitrejšemu tempu dela in manjšemu fizičnemu naporu delavcev.

4. Mlajšim kadrom želim predvsem, da bi pokazali več interesa do poklica, katerega so si izbrali.

5. Za leto 1972 želim naši gospodarski organizaciji vsaj tak uspeh kot je bil dosežen letos. Moja osebna želja pa je zdravje in zadovoljstvo.

KAREL RAJNIŠ VK — klepar

1. V naši gospodarski organizaciji se počutim kot doma, predvsem zaradi dobrih odnosov, ki temeljijo na medsebojnem tovarištvu.

2. Želim si, da bi čimprej nabavili potrebno strojno opremo za našo delavnico, da bi lahko čim lažje, hitreje in kvalitetneje opravljali svoje naloge.

3. Pri delu me motijo premajhni, utesnjeni prostori, v katerih je težko normalno delati. Zato si želim, da bi prišlo

Jože Lešnik

Anton Kladnik

Karel Rajniš

čimprej do izgradnje delavniških prostorov.

4. Mladim priporočam, da se čim prej vživijo v naši sredini in si skušajo kar najhitreje pridobiti strokovno znanje.

5. Moja želja za leto 1972 je, da IMP zaključí tudi to leto z dobrim poslovnim uspehom, saj bomo imeli od tega korist vsi člani naše delovne skupnosti.

A. G.

Kritika stanja pri prevzemih instalacij v ZRN

V reviji „Sanitaer und Heizungstechnik“ objavlja ing. W. Ballester, član tehnično-nadzornega združenja za Bavarsko, nekaj misli in kritiko na prakso prevzemanja naprav za ogrevanje, klimatiziranje in sanitarnih naprav. Loči napake, ki se pojavljajo v varnostnih napravah, dalje ekonomsko-tehnične napake in napake, ki izvirajo že iz načrtovanja in projektiranja.

Med prve šteje:

– cevi do razteznostne posode nimajo enakomernega padca, kot je predpisano;

– toplovodno ogrevalne naprave z zaprto razteznostno posodo niso pravilno izvedene. Pri tem grešijo največkrat s tem, da vgradijo neustrezne elemente; med drugim sploh ne vgrajujejo omejevalca najvišje temperature vode;

– vgrajujejo neustrezne varnostne ventile, ki niso atestirani;

– pri parnih napravah manjkajo zanesljive naprave za varovanje pred pomanjkanjem vode.

Napake, ki povzročajo večje stroške pri ogrevanju, delajo predvsem tako:

– vgradijo oljne gorilnike, pa jih potem sploh ne regulirajo na potreben učinek;

– v nekaterih kotlovnica je vgrajena kopica materialnih aparatov, manjka pa šolanega strokovnega osebja, ki bi jih znalo uporabljati (!), zato delujejo aparati le v času garancijske dobe, kasneje pa vse propade;

– temperaturne tablice za vodo v dovodu, ki jih dobavljajo instalaterska podjetja, niso vsklajene s potrebami in dajo previsoke temperature vode v dovodu;

– mnoge ventilacijske in klimatizacijske naprave ne dajo predvidenih količin oz. parametrov. Upori v kanalih so večji, kot so bili predvideni v predračunu. Vzrok temu so največkrat gradbene spremembe med delom, za katere projektant instalacije sploh ne zve, da bi mogel opraviti korekturo.

Napake v načrtovanju in izvajanju:

– Kadri so pomanjkljivo strokovno izobraženi in jim manjka občutek dolžnosti za skrbno izdelavo, zaradi neodgovornega pohlepa po zaslužku;

– naprave so predimenzionirane že

v načrtu in tako tudi izvedene. Dostikrat so kotlovne naprave 2 do 3 krat večje kot so resnične potrebe;

– pri prezračevalnih napravah so izbrane dostikrat negospodarne rešitve za naročene naloge. Splošno pa ni bilo najti predimenzioniranih prezračevalnih naprav. Vgrajujejo prezračevalne naprave v zgradbe, kjer jih ni mogoče ekonomsko zagovarjati, n. pr. v šolah in bolnicah (!).

– avtor kritizira tudi način honoriranja načrtovalnih in projektantskih storitev, ki jih obračunavajo po predračunu;

– pri večjih napravah za ogrevanje potrošnje vode je opaziti nepotrebno predimenzioniranje kapacitet;

– vsled nepravilne razpeljave pride v omrežje zrak, ki povzroča v jeklenih radiatorjih rjavenje in korozije;

– čeprav so načrti pravilni, je najti v primerih prenizko izlicitiranih pogodbenih zneskov praj težke pomanjkljivosti; celo tako si pomagajo podjetja, da vgradijo manjše ogrevalne (radiatorske) ploskve, kot je bilo v načrtu predvideno.

V zaščito investitorja predlaga:

– da se določijo gradbeni podatki zgradbe čim preje dokončno, da je mogoče toplotne izgube ustrezno in zanesljivo zajeti. Arhitekt mora razumeti potrebe po prostoru za prezračevalne in klimatske naprave, ki mu jih daje projektant instalacije;

– izkazalo se je kot zelo koristno, da se vsi načrti, gradbeni kakor tudi instalacijski, predajo v revizijo posebni nevtralni načrtovalni komisiji, ki lahko svobodno svetuje investitorju. Prav tako je primerno in koristno, da izvede neodvisna prevzemna komisija vsestranski kakovostni preizkus. Tako bi nevtralni nadzorni organ tudi med delom mogel pomati izvajalcu, če na primer investitor neupravičeno zavlačuje izplačilo zaslužka. Na drugi strani pa bi izvajalec delal v zavesti, da je njegovo delo kontrolirano in da bo na kraju ne samo izmerjeno, ampak tudi preizkušeno na kvaliteto, za katero izvajalec jamči.

Zanimiva je ta slika instalaterske dejavnosti, ki se prav nič ne razlikuje od razmer, kot so bile pri nas pred vojno, in se marsikje tudi v naši državi že zopet pojavljajo.

D. G.

Iz govora predsednika Tita na seji predsedstva ZSJ

... Zveza komunistov ni organizirana tako, kot bi morala biti. Struktura naše ZKJ ni taka, da bi v prihodnje lahko uspešno reševala vse probleme. Reorganizirati jo moramo: opustiti je treba obliko okornih osnovnih organizacij, ki se sestajajo le od časa do časa. Menim, da je treba ustanovljati osnovne organizacije ZKJ v okviru obratov ali ekonomskih enot, nikakor pa tako kot doslej, da bi ena takšna organizacija združevala več sto ljudi. V procesu našega notranjega razvoja morajo biti komunisti zares o vsem obveščeni, da bi v podjetjih, skupaj s sindikati delovali kot avantgarda...

... Iluzorno in neumno je misliti, da se danes kate-rakoli republika lahko odcepi. Zato, ker nikjer in na nobenem plebiscitu ne bi mogla dobiti večine. To se ne more zgoditi, zakaj tu je delavski razred, tu so komunisti. Smo na takem geografskem položaju, da nobena republika sama ne bi mogla obstati. Potemtakem smo med seboj zelo tesno povezani...

... Imamo eno suverenost. To je suverenost Jugoslavije navzven. Zmeraj smo jo branili in jo bomo branili še naprej. Gre za suverenost delavskega razreda. Ta je temeljni kamen naše družbe v vsaki republiki...

... Kadar govorimo o delavskem razredu, imamo opravka tudi z vprašanji nagrajevanja, zlasti še tistih z zelo nizkimi dohodki. To je treba zelo temeljito analizirati. Ne moremo iti frontalno, zakaj vzroki in pogoji tistih z nizkimi dohodki so različni. Prav tako moramo gledati na razpone, kajti pri nagrajevanju so velikanske razlike. Ne mislim na delavce znotraj tovarne, pač pa so razlike pri plačah tistih z enakimi kvalifikacijami. Enako delo je različno nagrajeno...

... Socialna neenakost je zelo pereč problem. Toda tu ponekod pomešajo razlike v nagrajevanju v proizvodnji in bogatenju na račun tujega dela. Prav to drugo pa poraja socialne neenakosti. Kajti če ima strokovni delavec večje prejemke kot ročni delavec, je to normalno, to ni tista neenakost, o kateri govorimo. Socialne neenakosti pri nas so dosegle že takšne razsežnosti, da se mi včasih zdi, da se izgublja socialistični značaj naše družbe...

... Imamo tako neurejen davčni sistem, da ni za nikamor. Zaradi tega ogromno zaslužijo tisti, ki obračajo tuja sredstva. Od tod tudi pridejo ti milijoni, ker na vse mogoče načine izigravajo davčno obveznost...

... Delavski razred ni nosilec nacionalizma. Je internacionalistično usmerjen, to se pravi, da gre za solidarnost delavskega razreda – ne le v eni deželi, ampak tudi v svetu. In ta delavski razred gleda, da gre tja, kjer lahko več zasluži. Zato je gibljivost delavskega razreda v Jugoslaviji zelo izražena. In kako je potem mogoče deliti delavski razred na republike, na ne-kakšne regije, komune in podobno. To je en sam delavski razred in njegovi interesi so eni...

... Že stokrat sem rekel, da je demokracija samo za tiste, ki gredo po poti socializma, ki so za ustvarjanje socialistične samoupravne družbe, kot je naša. Za tiste, ki so proti temu, ta demokracija ne velja...

... Ali delavci vedo, kakšne načrte imajo njihova podjetja in kdo jih bo sestavil? Ali na primer vedo, kako je z izvozom in uvozom, ali imajo zaslužena sredstva, da lahko uvozijo toliko in toliko surovin? Mislim, da ne vedo. Vse to je treba ljudem bolje pojasnjevati...

Pri delu v šibkotočni delavnici TEN

Obtočne črpalke nove kvalitete

Tovarna WILO v Dortmundu je bila že pred vojno vodeča tovarna za obtočne črpalke, ki so bile patentirane. S prenehanjem veljavnosti patentne zaščite so začele posnemati po njihovih modelih vse evropske tovarne.

Njen model je bil črpalka z elektromotorjem v skupnem ohišju, katerega rotor

se vrtil v vodi. Zadnja konstruktivna novost te tovarne je, da izdeluje cevi rotor-črpalke iz posebne plastične mase, ki jo vlijejo v model pod zelo visokim tlakom. Rotor je oblikovno stabilen do temperature 130 stopinj Celzija; je odporen pred odbrušom s peskom, ki se nahaja v vodi, pred rjo in celo pred varilnimi solzicami, kotlovcem in drugimi trdimi

delčki, ki se lahko pojavijo v obtoku ogrevalne vode. Površina rotorja je v kanalih izredno gladka. Nov material pogojuje, da je teža majhna in trajnost ležajev daljša kot pri izvedbi rotorja v bronu. Rotorja črpalke in elektromotorja sta seveda dinamično uravnovešena, da lepo mirno – rekli bi brezšumno – tečeta, kar je odlika te Wilo črpalke.

Z uvedbo plastike si je tovarna znižala svoje proizvodne stroške, zboljšala kvaliteto in postala zopet konkurenčna.

Taka proizvodnja je mogoča pri velikoserijskih izvedbah, ker so modeli in orodja za proizvodnjo plastičnih rotorjev tehnično zelo zahtevna in draga.

D. G.

UTRINKI

Idealist je tisti, ki misli, da pade dinar samo takrat, kadar ga vržeš v zrak.

Če bi še danes veljalo, naj se kapitan potopi z ladjo vred, bi propadlo malo podjetij.

Hudo je, če človeku manjka kakšna deska. Na primer: odskočna!

Ljudje smo kot mali otroci: grozno nas veseli, če je kdo – še manjši.

Samoupravljanje priznavamo samo spodaj, samo do sebe, od sebe naprej pa ne...

Vilinska bitja še vedno živijo. V vilah z bazeni...

Idioti so kot ljubezen: komplicirajo življenje.

Pravi cenzor najde prepovedane besede tudi v – pantomimi.

Če hočeš veliko let šteti, moraš – visoko pokojnino imeti...

Če bi nevoščljivost gorela, bi ne bilo treba – toplarne.

BODICE

NIRAZUMEL VPRAŠANJA

– Poslušaj, ali te bodica v našem Glasniku kdaj zbode?

– Sploh ne, le ne vem, kdo je tisti, ki vedno prav mene daje v časopis...

ČUT ZA SMEŠNO

Ko je znani karikaturist Andrej Novak, ki prispeva svoje izdelke

včasih tudi za Glasnik, prebiral našo 10. letošnjo številko, je zasledil tudi fotografijo naše odbojarske ekipe s športnih iger gradbincev na Kodeljevem.

Takoj je znova izpričal svoj izostren čut za humor ter naivno povprašal:

– Zakaj pa je ravno Kobal moral požreti žogo...

OBUPNO!

Srečata se prijatelja na sprehodu, pa potoži eden:

– Šel sem malo na svež zrak, pa so kot zanalašče vse oštarije zaprte!

GREH IN KAZEN

– Ali veš, Francka, da grehu zmeraj sledi pokora?

– Vem, vem, gospod župnik, saj sem morala potem kopico sama poravnati.

GROZLJIVKA

Nastopajo: direktor enega izmed naših obratov ter oba tehnična direktorja istega obrata, eden od njiju – mimo grede rečeno – z lasiščem a'la general Dwight Eisenhower.

Eden izmed tehničnih direktorjev, tisti s pravkar opisanim lasiščem, skuša prikazati direktorju reakcijo predstavnikov nekega investitorja na spremembo cen v ponudbi našega podjetja:

– Ko smo jim povedali novo ceno, so jim šli lasje takole pokonci... pravi in se prijema za preostale redke primerke svojih las.

Direktor obrata pa na to niti ne „trzne“, ampak mirno reče drugemu tehničnemu direktorju:

– Dokler ni potreben prikaz njihove reakcije s tvojimi lasmi, se za take malenkosti sploh ne utegnem sekirati!

SPOZNANJE

– Moj mož ima pa res močno sklerozo. Rekla sem mu, naj stepe preprogo, je pa mene.

V LEKARNI

– Boste vzeli strup za podgane s seboj?

– Da, če pa hočete, vam lahko pošljem podgane tudi sem.

USODNA POMOTA

– Gospodinjica pomočnica je odšla, ker si jo po telefonu nahrulil.

– Njo? Jaz sem pa mislil, da govorim s teboj.

PROTI VINJENIM VOZNIKOM

Sredi decembra se je tudi Jugoslavija vključila v mednarodno akcijo proti vinjenim voznikom v cestnem prometu. Akcija, ki jo je v evropskih okvirih organiziralo belgijsko prometno ministrstvo, bo trajala še vse leto 1972.

V Jugoslaviji je lani bilo 421 mrtvih v nesrečah, ki so jih povzročili vinjeni vozniki. Pri nesrečah vinjenih voznikov je bilo tudi 3000 hudo ranjenih in 3300 lažje ranjenih. V 2000 primerih so nesrečo zakrivali vinjeni vozniki osebnih avtomobilov, 905 nesreč so povzročili vinjeni motoristi, 260 primerov vozniki tovornjakov, 50 primerov pa vozniki avtobusov in trolejbusov. V okviru te akcije so tudi v Jugoslaviji ob cestah postavili številne panoje s plakati in parolami.

ZAPIS IZ STARIH INŽENIRSKIH ČASOV

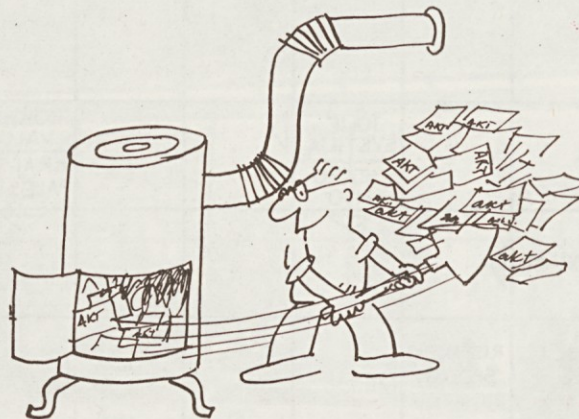
V boju proti birokratizmu

Menda so poznali birokratizem že stari Egipčani in Babilonci, čim so izumili pisavo. Velja torej pravilo, da ni ničesar novega pod soncem, v polni meri.

Med obema vojnama je bil zaposlen na magistratu nekega mesta v Jugoslaviji izvrsten in izkušen arhitekt. Izredno so ga spoštovali v mestu in v uradu, kot strokovnjaka in kot človeka. Bil pa je

smrtni sovražnik birokracije. Ni se mogel sprizniti, da zahteva služba referenta na gradbenem oddelku tudi nekaj pisanja, da o poročilih za občinske očete niti ne govorimo.

Hkrati z uradovanjem je po službeni dolžnosti projektiral in kasneje tudi nadziral stavbe. Tako je bil zaposlen čez glavo. Zato mu niso zamerili, da je „reševanje“ spisov ob taki časovni stiski nekoliko zanemari, in da je sploh močno zaostajal z roki. Tudi v pisarnah so imeli tedaj roke za „reševanje“ spisov. Ne samo, da je močno zaostal, končno je povsem prenehal s pisarniškim delom. Spisi, takrat so jim rekli akti, so se vedno bolj kopičili na njegovi delovni mizi. Tako je moral prestaviti spise še po drugih mizah in omarah, na koncu pa jih je položil kar na tla ob zidu, kajti bilo je že vse zasedeno.

Ko je prišel neki petek direktor tehničnega urada na obisk v sobo, se je zgrozil, ko je zagledal celo goro nerešenih aktov, prošenj za parcelizacijo, gradbenih dovoljenj itd. Gospod direktor, kajti bil je velik gospod, čeprav majhen po postavi, je arhitekta kar strogo opomnil, da je sedaj že čas, da pospravi z akti.

Molče in sklonjene glave je poslušal svojega predstojnika, čeprav sta bila sicer prijatelja zunaj uradnih prostorov.

In res, v ponedeljek je bila soba pospravljena. Direktor ga je pri uradni seji vprašal, kako napreduje s čistko. Tedaj so se arhitektu zasvetile oči:

„Gospod direktor, vse je urejeno!“

„Lepo“, mu je odgovoril direktor, vendar je vprašal tajnico pisarne, koliko je že rešil spisov gospod arhitekt. Starejša gospa, ki je poznala vse spise na pamet, je odvrnila:

„Že mesece nobene rešitve!“

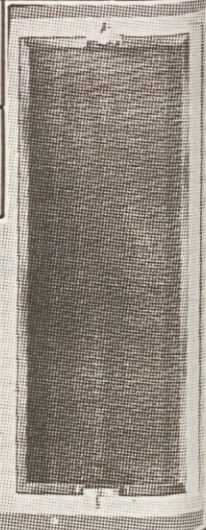

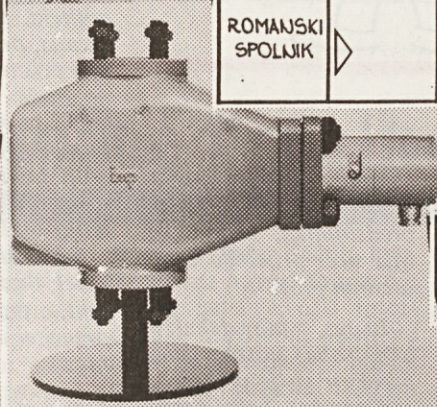
Direktor se je zdrnil, skupaj sta šla pogledat v prostore, kjer je uradoval arhitekt. Soba je bila prazna, peč pa, čeprav je bila poletna doba, še vedno vroča...

Ne bom opisoval razburjenja direktorja in še bolj tajnice urada, ker jima je bilo uničeno večletno prekladanje spisov. Sveti Birokacij ni prenesel tega zločina. Arhitekt je prav kratko na to prenehal uradovati v tem mestu.

Opomba: Pa da se ne bi komu pri IMP zdelo vredno posnemati tega nesrečnega arhitekta!

Ing. D. GREGORKA

N
A
G
R
A
D
N
A
K
R
I
Ž
A
N
K
A

		MESEČ- NIK	KRAJ V FRANCIJI 15. IN 8. ČRKA	↓	LASJE	PREOSTALI DEL	METER	
ANONSA								
SKAVTST- VO								
KILOGRAM		TOMO MARTE- LANC		FILOZOF				
				TRST				
UMET- NOSTNA SMER								
POVRŠIN- SKA MERA		KOŠARKAR LJUDSKA SKUPŠČINA					CIRKON IRIDIJ	
POŠKODBA					IRSKA			
JUG	JUGOSLO- VAN DIŠAVNI- CA			DEL SOBE	HRVAŠKI HEROJ			
STANE LIPAR		NARODNA UNIVERZ. KNJIŽNICA SVOJE- ROČNO					AKO OVADU- HINJA	
OBED					REKA NA URALU	MALA AZIJA		
KONČATI						VRBA ORIENT. BLAGO		
VZKLIK		TOJE SVETIJA STARO PIVO		POKRI- VALO KRAJ V PALESTINI			VISOKO DREVO	
VAS ZA GORAMI					LJUBLJAN- SKI PROFESOR		NIKAL- NICA	
					OVOJ			
	ROMANSKI SPOLNIK		EKSOTIČ- NA PTICA					
			AMERI- CIJ			GOROVJE SOSEDNJI ČRKI		
							KISIK	

Rešitev križanke, ki je bila objavljena v prejšnji številki Glasnika, je prispelo spet kar lepo število. Izmed pravilnih rešitev je komisija uredniškega odbora izzbrela naslednje nagrajence:

- 1. Marija Mozetič, CKV Koper 50 din
- 2. Jože Šilar, Trata 40 din
- 3. Stane Smerajc, CKV Ljubljana 30 din

- 4. Dimitrij Mihelčič, TEN 20 din
- 5. Ivo Alič, CKV, Koper 10 din

Rešitve križanke pošljite, običajno opremljene, do 15. januarja 1972 na uredništvo Glasnika, Titova 37, 61000 Ljubljana. Nagrade bodo običajne.

Ogrevanje pokritih kopališč z bazeni

Zadnje čase imajo projektantska podjetja v Jugoslaviji vse več opravka s projektiranjem pokritih bazenov. Ti prostori so posebno zahtevni tako v gradbenem, toplotno-ekonomskem in klimatizacijskem, kakor tudi v samem montažnem pogledu.

Arhitekti si predstavljajo, da je najlepše in najugodnejše za kopalca, če je vse kopališče zgrajeno samo iz stekla. Kakšna zabloda! Tako napako občuti najprej uprava, ki si ne ve pomagati iz zagate visokih obratovalnih stroškov. Tudi kopalec se v takem prostoru kljub primerni zračni temperaturi ne počuti udobno. Telo namreč izžareva topLOTNE žarke skozi steklo na prosto, kar povzroča neugodje. Nujno visoka vstopnina omejuje obisk širokih množic, pa tudi za povprečnega občana ni preveč vabljiva.

Toplotno pravilno grajeno pokrito kopališče je tako, da ima največ v eni strani okna, in to najmanj z dvojno zasteklitvijo, ki so prekinjena s širokimi znotraj ležečimi stebri. V zadnjem času graje kopališča celo pod zemljo,

Ko se zunaj shladi, je v zimskem bazenu prijetna kopel

kar je toplotno najugodnejše in najcenejše.

Za gradbenike je gradnja bazenov gotovo zelo težka naloga. Če sam bazen kot posoda za vodo predstavlja v statičnem in hidravličnem oziru zahtevno gradnjo. Male bazene vgrade neposredno v zemljo in uporabljajo pri tem predfabricirane elemente iz plastike. Srednji in veliki bazeni so toliko

dvignjeni od tal v kleti, da jih je mogoče stalno kontrolirati na tesnost in da so mogoča tudi popravila. Tako leži bazen pravzaprav le na treh točkah, kar omogoča malo posejanje v terenu neodvisno od ostalih temeljev zgradbe. Tesnost betonske lupine skušajo doseči tako, da kontinuirano betonirajo dno in nato še boke okoli bazena. Kdor je videl izredno gosto in močno prepleteno železno armaturo, ve, kako je to delo komplicirano. V to lupino morajo biti istočasno z betoniranjem vgrajene vse armature za dovod, obtok, izpraznitev vode ter podvodno razsvetljavo. Ko je beton gotov, pride na vrsto oblaganje s keramiko, ki se danes bistveno loči od nekdanjega, ko so se pritrdjevale ploščice s cementno malto. Sodobna keramika, ki je boljša celo od marmorja, in je praktično za vodo nepropustna, se lepi na podlogo s posebnim lepilom. Nameče se ga na beton, ki je tudi vodonepropustno izdelan. Stiki, ki so široki se-

daj 4 do 5 mm (!), se zalepijo s trajno plastičnimi kiti. V take stene ne sme monter naknadno ničesar več vgrajevati. Ker predstavljajo špranje med ploščicami možnost netesnosti, malih mozaičnih ploščic 2 x 6 cm do 15 x 15 cm sploh ne priporočajo in tudi ne vgrajujejo v bazene javnih kopališč.

Pokrita kopališča predstavljajo po DN 4701 izjemen primer ogrevanja, in sicer tako v ogrevalni tehniki kakor tudi v ekonomiki ogrevanja. V tehniški literaturi je razčlenjen proces ogrevanja ob času kopanja, ko mora zadovoljevati klima v prostoru zahtevam za kopanje, predvsem glede temperature, vlage in hitrosti gibanja zraka. Praktično mora delovati ogrevalno-ventilacijska naprava vsak dan ves čas kopanja (v naših krajih okoli 300 dni na leto). Za čas, ko se zaprejo vrata za zadnjim kopalcem, in do trenutka, ko se kopališče ponovno odpre, se mora toplotni tehnik odločiti, ali ogreva ob mrtvem času, s kakšno tem-

peraturo in koliko časa, ali pa sploh izključi ogrevalno napravo. Če se izključi ogrevanje, pa naj bo radiatorsko ali s toplozračnimi napravami, se začne površinska temperatura zidov hitro zniževati, dokler ne pade pod rosišče (to je temperatura, pri kateri se začne tvoriti na površini kakršnegakoli telesa kondenzat). V kopališču se pojavi kondenzat najprej na oknih, nato pa na stenah, in ga v začetku vpija omet, kasneje pa se pojavijo na površini kapljice. Ta kondenzat se širi v notranjost zidu, tehniško rečemo: počasi potuje skozi zid proti hladnejši zunanji steni. Na oknih pojavljajoča se rosa ni toliko nevarna in uničuje les in železo le tedaj, če ni dobro zaščiteno.

Če ogrevamo bazenski prostor s toplozračno napravo izven obratovalnega časa, bodo stroški razmerna visoki. Ogrevanje s svežim zrakom je v splošnem najdražji način ogrevanja. Če je zgradba toplotno ustrezno projektirana, se mora dvigniti notranja temperatura v času mirovanja brez dodaje svežega zraka precej višje od dnevne, in sicer tako visoko, da je zopet površinska temperatura višja kot rosišče zraka. Tako smo prišli do zaključka, da je edina pravilna rešitev: vse ohlajevalne ploskve naj bodo vedno ogrete rahlo nad temperaturo rosišča zraka v prostoru, da je zgradba popolnoma zavarovana pred korozijami. Imeti moramo torej toplozračno, žarilno, panelno in tajno ogrevanje. Ne bi se spuščali nadalje v proble-

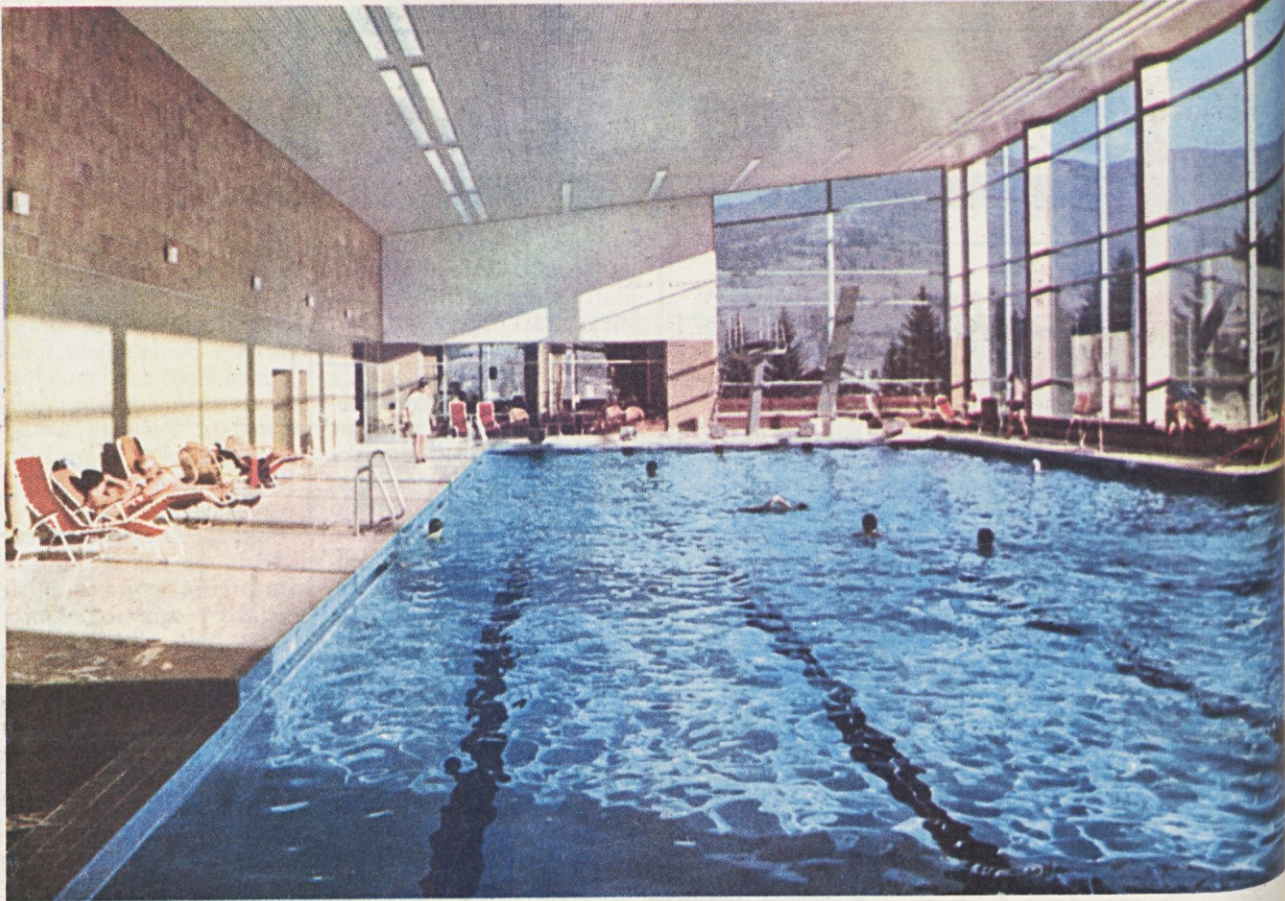
(NADALJEVANJE
NA 16. STRANI)

Ogrevanje pokritih kopališč z bazeni

(NADALJEVANJE S 15. STRANI)

matiko toplozračnega ogrevanja, ki ima svoje posebnosti in ki je projektivno in izvedbeno zahtevna, vendar rešljiva naloga tudi z domačimi projektantskimi storitvami in domačimi materiali ter stroji.

Dosedanje izkušnje s talno kurjavo okoli bazenov, posebno v obmorskih krajih, so slabe, verjetno tudi drugod. Vgrajene brezšivne črne cevi v kratkem razpadejo. Na čudo ni nič boljše z bakrenimi cevmi. Cevni registri, vgrajeni po sistemu Critall, v betonu vzdreže, dokler je le-ta suh. Ker pa se zahteva, da se beton in cevi takorekoč zlepijo in da je stik trajen, ni dovoljen noben antikoroziivni premaz.

Beton okoli bazena je stalno več ali manj moker. K temu pridejo še razne soli, tako da nastanejo galvanski toki, ki razžrejo cevi. Pri bakrenih ceveh nastopijo toki celo med armaturo v železobetonu in med bakrom, kar povzroča obojestransko razpadanje.

Z uvedbo plastičnih materialov v instalacijah so takoj začeli preizkušati PVC cevi tudi za ogrevanje, vendar do pred kratkim brez uspeha. Težave so se pojavile zaradi različnega raztezanja betona in plastičnih cevi, ki je ka-

rakterizirano s koeficientom „alfa“ v mm, 1 mm 100C.

Material	„alfa“
Železo	1,1–1,2
PVC (polivinil klorit)	7–8
PE (polietilen)	15–20

Pri sistemu Critall morata imeti cev in beton, v katerem ta leži, enak raztezek, da je stik stalen, česar z navadnimi PVC in PE cevmi ni bilo mogoče doseči. Po dolgem iskanju so našli sedaj rešitev, ki je patentirana pod imenom Multibeton (Zap.

Nemčija). Cevi so iz večkomponentnega plastičnega materiala premera 17 mm s steno debelo 2 mm, ki vzdrži 130 stopinj Celzija in obratovalni trak 6 kp na kvadratni centimeter, po posebnem naročilu pa celo 7,5. Cevi dobavljajo v kolutih do 120 m dolžine. K cevem spadajo posebni spojni kosi in montažni pripomočki. Iz navodil tvrdke je razvidno, da krožeča voda ne sme vsebovati zraka. Mora se jo popolnoma odstraniti pri prvem polnjenju. Po opisu izgleda, da mora imeti beton (estrih), v katerega so položene cevi, višji in predpisan raztezek kot navadni beton in da spada recept zanj tudi v licenčno dobavo.

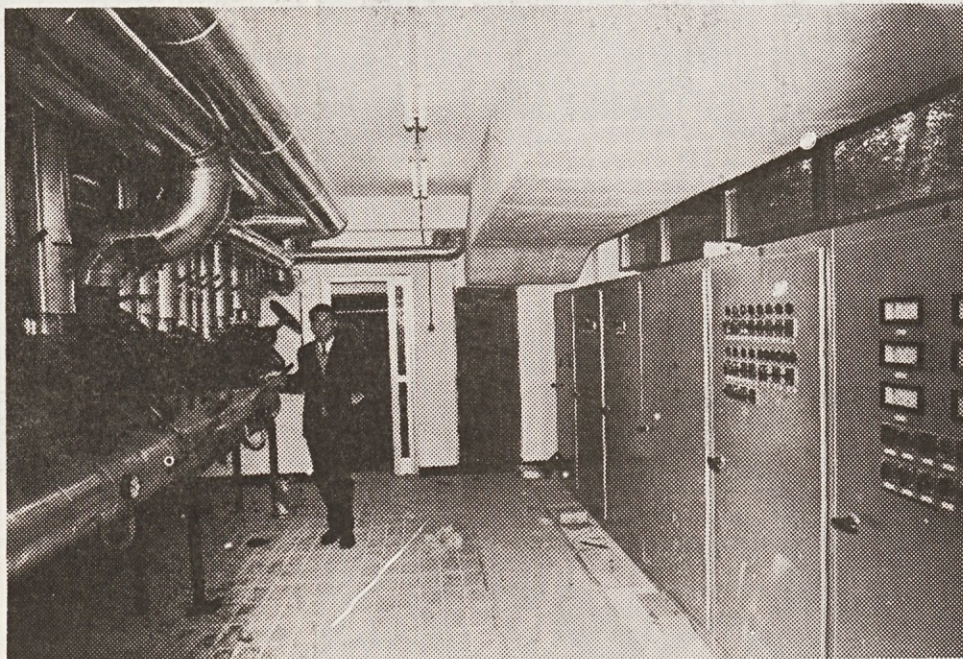
Izkušnje kažejo, da je najprimernejša talna temperatura do 27 stopinj Celzija. Z različnimi razdaljami med cevmi se spreminja toplotna oddaja, ki znaša po formuli $Q = kA (t_1 - t_2)$ med 120 do 190 kcal/h. Tablice za dimenzioniranje je tovarna izdelala. Razlika tempera-

ture med dovodom in povratkom znaša le 8 stopinj Celzija.

Poskusni model instalacije je bil uspešno opravljen oktobra 1970 v okolici Koelna, kjer so si ga nemški inženirji, strokovnjaki za gradnjo kopališč, ogledali. Tovarna je mnenja, da bi bil sistem interesanten ne samo za kopališča z bazeni, telovadnice in druge hale, ampak tudi za stanovanjsko izgradnjo, če bi arhitekti projektirali zunanje (ohlajevalne) površine toplotno ugodneje, kot pa sedaj.

Pokriti bazeni predstavljajo izredno velike investicije, naj bo to za javno uporabo, za hotele ali zdravilišča. V tako zahtevnih zgradbah je treba gledati ne samo na arhitektonsko obliko in funkcionalnost, ampak tudi na ekonomiko. Zato se ne bo mogoče ogniti uvozu. Priporočljivo je, da se projektanti posvetujejo tvrdko, ki ima prodajno pravico za licenco projektiranja, izvajanja in dobavo materiala opisanih plastičnih cevi, ker bi se na ta način ognili kasnejšim neprijetnostim v obliki defektov ogrevalnih naprav in očitkom, da ni bil projekt zadosti premišljen in da ni izrabil vseh možnosti.

ing. DUŠAN GREGORKA

Strojnica zimskega bazena v portoroškem hotelu Palace